

İDARİ COĞRAFYA

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

B. Büyükşehir Belediyeli İllerde Yönetmelene ve Bölünüş

➤ Büyükşehir belediyeli illerde mülki idare yönünden kademelenme “**il-ilçe**” şeklinde olmaktadır.

▪ İl sınırları içindeki coğrafi mekân ilçelere bölünmektedir.

▪ ilçelerin mülki idare sınırları içinde kalan saha ise, büyükşehir belediyesinin ve büyükşehir ilçe belediyesinin yönetimi altına giren tüzel kişilikleri olmayan mahalle muhtarlıklarının yönetsel alanlarından oluşmaktadır.

➤ Bu tip illerin **kırsal alanlarında**, adları kâğıt üzerinde mahalle olarak değiştirilse de köysel nitelikleri devam eden yerleşmeler ile bunların arasında yer alan belde statüsündeki belediye teşkilatlı yerleşmeler, alt kademede bağlı oldukları büyükşehir ilçe belediyelerine, üst kademede ise ilin tüm alanında yetkili kılınan büyükşehir belediyesinin yönetim ve denetimi altına girmiştir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Yerelde tüzel kişiliği olmayan yetkisiz konumdaki mahalle muhtarlıkları tarafından yönetilen bu alanlarda yönetimsel olarak birçok sorun ortaya çıkmıştır.
- İstanbul ve Kocaeli illerindeki il mülki sınır uygulamasının büyükşehir belediye illerin tümünde uygulanmasıyla kentsel alanın kırsal alana yayılması sürecine girilmiş, büyükşehir sınırları içerisinde yer alan belde ve köyler sahip oldukları tüzel kişilikleri ile birlikte ortadan kaldırılmıştır.
- Köyler mahalleye dönüştürülerek, ortak malları büyükşehir belediyelerine devredilmiştir.
- Düzenleme ile birlikte köylerin %47,2'si, belediyelerin %54'ü yerel yönetim sisteminden çıkarılmış ve kırsal alanın önemli bir kısmı kentsel alan lehine sınırlanmıştır.
- Bütün-şehir kanunu olarak da adlandırılan düzenleme yönetsel coğrafyada bir ölçek değişimi ve yerel yönetim sistemine yeni bir yapı getirmiştir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2018 ADNKS NÜFUSU
1 İstanbul	15.067.724
2 Ankara	5.503.985
3 İzmir	4.320.519
4 Bursa	2.994.521
5 Antalya	2.426.356
6 Adana	2.220.125
7 Konya	2.205.609
8 Şanlıurfa	2.035.809
9 Gaziantep	2.028.563
10 Kocaeli	1.906.391
11 Mersin	1.814.468
12 Diyarbakır	1.732.396
13 Hatay	1.609.856
14 Manisa	1.429.643
15 Kayseri	1.389.680
16 Samsun	1.335.716
17 Balıkesir	1.226.575
18 Kahramanmaraş	1.144.851
19 Van	1.123.784
20 Aydın	1.097.746

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2018 ADNKS NÜFUSU
21 Tekirdağ	1.029.927
22 Denizli	1.027.782
23 Sakarya	1.010.700
24 Muğla	967.487
25 Eskişehir	871.187
26 Mardin	829.195
27 Trabzon	807.903
28 Malatya	797.036
29 Ordu	771.932
30 Erzurum	767.848

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Toplam nüfusları 750.000'in üzerinde olan illerin yönetsel alanları içinde kırsal yerleşim alanlarının katılmasıyla büyükşehir belediye illerle diğer iller arasında büyük farklılıklar meydana gelmiştir.
- Büyükşehir belediye illerde, yerele hizmet sunumu açısından **merkezleşme** başlamıştır.
- Ölçekteki aşırı büyüklük dikkate alındığında kamu kaynaklarının dengeli kullanılmayacağı ve bu nedenle var olan eşitsizliğin derinleşeceği tespitinde bulunulabilir.
- Özellikle kırsal alan yönetimi ve planlamasındaki temel aktörlerin yerini büyükşehir belediyelerinin alması köy olgusunu yok etmeye başlamıştır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Büyükşehir belediyeli illerin yönetsel sınırları içindeki ilçeleri, il merkezi konumundaki şehrin yerleşim alanının içinde bulunma/bulunmama durumuna göre “**büyükşehir metropoliten ilçeleri**” ve “**diğer büyükşehir ilçeleri**” olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

a. Büyükşehir Metropoliten ilçelerinde YönetSEL Bölünüş

➤ Büyükşehir belediye teşkilatının kurulduğu il merkezi durumundaki şehirlerin yerleşim alanını oluşturan kentsel mahalleler ile bu şehirlerin dışında kalan kırsal mahalleleri (eski köyleri ve beldeleri) kapsayan ilçelerdir.

➤ Büyükşehir belediyeli illerde, il merkezinin içinde yer aldığı merkez ilçe alanı, şehrin yerleşim alanının büyüklüğüne göre alt ilçelere bölünmüş veya bölünmemiştir. Büyükşehir belediyesinin yönetsel alanı içinde merkezde yer alan bu ilçelere *metropoliten ilçe* denilmektedir.

Büyükşehir belediyeli illerde il merkezi konumundaki şehirlerin yerleşim alanını kapsayan metropol ilçeler ile diğer ilçelerin sayıları

İLLER (BYŞ kuruluş yılı)	Büyükşehir Metropolitan ilçe sayısı	Diğer Büyükşehir İlçe sayısı	Toplam Büyükşehir İlçe sayısı
İstanbul (1984)	36	3	39
İzmir (1984)	14	16	30
Ankara (1984)	9	16	25
Kocaeli (1993)	6	6	12
Antalya (1993)	5	14	19
Bursa (1987)	5	12	17
Adana (1986)	4	11	15
Diyarbakır (1993)	4	13	17
Kayseri (1988)	4	12	16
Mersin (1993)	4	9	13
Sakarya (2000)	4	12	16
Konya (1987)	3	28	31
Samsun (1993)	3	14	17
Şanlıurfa (2012)	3	10	13
Balıkesir (2012)	2	18	20
Denizli (2012)	2	17	19
Erzurum (1993)	2	18	20
Eskişehir (1993)	2	12	14
Gaziantep (1987)	2	7	9
Hatay (2012)	2	13	15
K.Maraş (2012)	2	9	11
Malatya (2012)	2	11	13
Manisa (2012)	2	15	17
Muğla (2012)	1	12	13
Van (2012)	2	11	13
Aydın (2012)	1	16	17
Mardin (2012)	1	9	10
Ordu (2012)	1	18	19
Tekirdağ (2012)	1	10	11
Trabzon (2012)	1	17	18
TOPLAM	131	388	519

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Metropoliten ilçeler, il merkezi konumundaki şehrin bir bölümünü ve tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülen köylerin ve belde statüsündeki yerleşmelerin yönetsel alanlarını kapsamaktadır.
- Kırsal mahallelerin yönetsel sınırları ise eski köy ve belde sınırlarını kapsamaktadır.
- Ancak, bu alanlar tümüyle büyükşehir belediyesinin ve metropol ilçe belediyesinin yönetim ve denetimine bırakılmışlardır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- 1984-2000 döneminde büyükşehir belediyesi kurulmuş olan 16 ilin tümünde; 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi kurulan 14 ilin 8' inde merkez ilçe alanı metropol ilçelere bölünmüştür.
- Merkez ilçelerinde bölünme yapılmayan iller **Aydın, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ ve Trabzon**'dur. Bu illerde, il merkezi konumundaki şehirlerin yerleşim alanları ile merkez ilçelerin kırsal kesimleri birden fazla sayıda metropoliten ilçe alanına yer verecek mekânsal büyüklükte olmadıkları için bölümlenme yapılmayıp mevcut durum korunmuştur.
- Ancak bu illerin merkez ilçelerine yeni adlar verilerek farklı bir algı yaratılmıştır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

İLLER (BYŞ kuruluş yılı)	İl Merkezi Konumundaki Şehri Oluşturan BYŞ İlçesi/ilçeleri	Valilik Binasının Bulunduğu Metropol İlçe (Merkez İlçe)	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde, İl Merkezi Konumundaki Şehrin Uzağında Kalan Diğer BYŞ İlçeleri
İSTANBUL (1984)	Adalar, Arnavutköy, Ataşehir, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Başakşehir, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beykoz, Beylikdüzü, Beyoğlu, Büyükçekmece, Çekmeköy, Esenler, Esenyurt, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kadıköy, Kağıthane, Kartal, Küçükçekmece, Maltepe, Pendik, Sancaktepe, Sarıyer, Sultanbeyli, Sultangazi, Şişli, Tuzla, Ümraniye, Üsküdar, Zeytinburnu	Fatih	Çatalca, Silivri, Şile.
ANKARA (1984)	Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle, Pursaklar,	Altındağ	Akyurt, Ayaş, Bâlâ, Elmadağ, Kalecik, Kazan, Çubuk, Kızılcahamam, Çamlıdere, Gündül, Beypazarı, Nallıhan, Haymana, Polatlı, Evren, Şerelikoçhisar,

İZMİR (1984)	Balçova, Bayraklı, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karabağlar, Karşıyaka, Konak, Menderes, Menemen, Narlıdere. Urla	Konak	Aliağa, Bayındır, Bergama, Beydağ, Çeşme, Dikili, Foça Karaburun, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Ödemiş, Seferihisar, Selçuk, Tire, Torbalı,
ADANA (1986)	Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam,	Seyhan	Aladağ, Ceyhan, Feke, İmamoğlu, Karaisalı, Karataş, Kozan, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli, Yumurtalık
BURSA (1987)	Osmangazi, Nilüfer , Yıldırım, Gürsu, Kestel.	Osmangazi	Büyükorhan, Gemlik, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi, Yenişehir
GAZİANTEP (1987)	Şahinbey, Şehitkamil	Şehitkâmil	Araban, İslahiye, Karkamış, Nizip, Nurdağı, Oğuzeli, Yavuzeli
KONYA (1987)	Karatay, Meram, Selçuklu	Meram	Ahırlı, Akören, Akşehir, Altınekin, Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çeltik, Çumra, Derbent, Derebucak, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Güneysınır, Hadim, Halkapınar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Karapınar, Kulu, Sarayönü, Seydişehir, Taşkent, Tuzlukçu, Yalıhüyük, Yunak
KAYSERİ (1988)	Kocasinan, Melikgazi, Hacılar, Talas	Kocasinan	Akkışla, Bünyan, Develi, Felahiye, İncesu, Özvatan, Pınarbaşı, Sarıoğlan, Sarız, Tomarza, Yahyalı, Yeşilhisar
ANTALYA (1993)	Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Aksu, Döşemealtı	Muratpaşa	Akseki, Alanya, Demre, Elmalı, Finike, Gazipaşa, Gündoğmuş, İbradı, Kaş, Kemer, Korkuteli, Kumluca, Manavgat, Serik
DİYARBAKIR (1993)	Bağlar, Kayapınar, Sur, Yenişehir	Yenişehir	Bismil, Çermik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kocaköy, Kulp, Lice, Silvan

ESKİŞEHİR (1993)	Odunpazarı, Tepebaşı	Odunpazarı	Alpu, Beylikova, Çifteler, Günyüzü, Han, İnönü, Mahmudiye, Mihalgazi, Mihalicçık, Sarıcakaya, Seyitgazi, Sivrihisar
ERZURUM (1993)	Yakutiye, Palandöken	Yakutiye	Aşkale, Aziziye (Ilıca), Çat, Hınıs, Horasan, İspir, Karaçoban, Karayazı, Köprüköy, Narman, Oltu, Olur, Pasinler, Pazaryolu, Şenkaya, Tekman, Tortum, Uzundere
MERSİN (1993)	Akdeniz, Mezitli, Toroslar, Yenişehir	Akdeniz	Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Çamlıyayla, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke, Tarsus
KOCAELİ (1993)	İzmit, Başiskele, Derince, Kartepe, Körfez, Gölcük	İzmit	Çayırova, Darıca, Dilovası, Gebze, Kandıra, Karamürsel
SAMSUN (1993)	Atakum, Canik, İlkadım	İlkadım	Alaçam, Asarcık, Ayvacık, Bafra, Çarşamba, Havza, Kavak, Ladik, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü, Yakakent, 19 Mayıs
SAKARYA (2000)	Adapazarı, Arifiye, Erenler, Serdivan,	Adapazarı	Akyazı, Ferizli, Geyve, Hendek, Karapürçek, Karasu, Kaynarca, Kocaali, Pamukova, Sapanca, Söğüt, Taraklı

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Kurulan 14 İldeki İlçeler (2014)

6360 Sayılı Yasa ile Büyükşehir (BYŞ) Belediyesi Kurulan İller	İl Merkezi Konumundaki Şehri Oluşturan BYŞ İlçesi/ilçeleri	Valilik Binasının Bulunduğu Metropol İlçe (Merkez İlçe)	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde, İl Merkezi Konumundaki Şehrin Uzağında Kalan Diğer BYŞ İlçeleri
AYDIN	Efeler (Eski Merkez İlçe)	Efeler	Bozdoğan, Buharkent, Çine, Didim, Germencik, İncirliova, Karacasu, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk, Kuşadası Kuyucak, Nazilli, Söke, Sultanhisar Yenipazar
BALIKESİR	Karesi, Altieylül	Karesi	Ayvalık, Balya, Bandırma, Bigadiç, Burhaniye, Dursunbey, Edremit, Erdek, Gömeç, Gönen, Havran, İvrindi, Kepsut, Manyas, Marmara, Savaştepe, Sındırgı, Susurluk
DENİZLİ	Pamukkale, Merkezefendi	Pamukkale	Acıpayam, Babadağ, Baklan, Bekilli, Beyağaç, Bozkurt, Buldan, Çal, Çameli, Çardak, Çivril, Güney, Honaz, Kale, Sarayköy, Serinhisar, Tavas
HATAY	Antakya, Defne	Antakya	Altınözü, Arsuz, Belen, Dörtyol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı, Samandağ, Yayladağı
MALATYA	Yeşilyurt, Battalgazi	Yeşilyurt	Akçadağ, Arapgir, Arguvan, Darende, Doğanşehir, Doğanşol, Hekimhan, Kale, Kuluncak, Pütürge, Yazıhan,
MANİSA	Şehzadeler, Yunusemre	Şehzadeler	Ahmetli, Akhisar, Alayşehir, Demirci, Gölarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı, Kula, Salihli, Sarıgöl, Saruhanlı, Selendi, Soma, Turgutlu

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

K.MARAŞ	Dulkadiroğlu, Onikişubat	Dulkadiroğlu	Afşin, Andırın, Çağlayancerit, Ekinözü, Elbistan, Göksun, Nurhak, Pazarcık, Türkoğlu
MARDİN	Artuklu (Eski Merkez İlçe)	Artuklu	Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur, Yeşilli
MUĞLA	Menteşe (Eski Merkez İlçe)	Menteşe	Bodrum, Dalaman, Datça, Fethiye, Kavaklıdere, Köyceğiz, Marmaris, Milas, Ortaca, Ula, Yatağan, Seydikemer
ORDU	Altınordu (Eski Merkez İlçe)	Altınordu	Akkuş, Aybastı, Çamaş, Çatalpınar, Çaybaşı, Fatsa, Gölköy, Gülyalı, Gürgentepe, İkizce, Kabadüz, Kabataş, Korgan, Kumru, Mesudiye, Perşembe, Ulubey, Ünye
TEKİRDAĞ	Süleymanpaşa (Eski Merkez İlçe)	Süleymanpaşa	Çerkezköy, Çorlu, Ergene, Hayrabolu, Kapaklı, Malkara, Marmaraereğlisi, Muratlı, Saray, Şarköy
TRABZON	Ortahisar (Eski Merkez İlçe)	Ortahisar	Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Maçka, Of, Sürmene, Şalpazarı, Tonya, Vakfıkebir, Yomra
ŞANLIURFA	Haliliye, Eyyübiye, Karaköprü	Haliliye	Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Halfeti, Harran, Hilvan, Siverek, Suruç, Viranşehir
VAN	İpekyolu Tuşba	İpekyolu	Bahçesaray, Başkale, Çaldıran, Çatak, Edremit, Erciş, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, Saray